บทบาทอาจารย์พยาบาลในการเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกร ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

The Role of Nursing Teachers in Enhancing Innovators' Competency among Baccalaureate Nursing Students

กรุณา วงษ์เทียนหลาย
Karuna Wongtienlai
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ กรุงเทพมหานคร
Royal Thai Navy College of Nursing, Bangkok
Corresponding Author: khunkaruna.w@gmail.com

บทคัดย่อ

โลกยุคปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดด การสื่อสารที่มีการกระจายอย่างกว้างขวางและไร้ขอบเขต ซึ่งเป็นตัวเร่งที่ทำให้คนทำงานเห็นความสำคัญของการสร้างทักษะใหม่และอาชีพใหม่ด้านดิจิทัล การศึกษาถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพให้พร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้น การจัดการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ทำให้การปฏิรูปการศึกษาสมรรถนะนวัตกรให้เป็นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาสมรรถนะความเป็นนวัตกรของนักศึกษาพยาบาลให้มีความคิดสร้างนวัตกรรมทางการพยาบาลหรือประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ทำให้เกิดคุณค่าทางด้านผลผลิตทำให้เกิดนวัตกรรมทางการพยาบาล เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการทุกช่วงวัย โดยบทบาทของผู้สอนในการเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 3 สมรรถนะ ดังนี้ 1) สมรรถนะการคิดขั้นสูง 2) สมรรถนะผู้ประกอบการ 3) และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม โดยผู้สอนใช้กระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การนำสู่การเรียนรู้ 2) การนำสู่การคิด 3) การนำสู่การเปลี่ยนแปลง และ 4) การนำสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม

คำสำคัญ: อาจารย์พยาบาล สมรรถนะนวัตกร นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

Abstract

Today's world is undergoing rapid changes (disruption), in terms of science and technology that has developed at a leap forward. Widely distributed and wireless communication is

Received: February 19, 2023; Revised: March 24, 2023; Accepted: March 27, 2023

a catalyst for working people to see the importance of building new skills and a new career in digital. Education can be regarded as an important mechanism of quality human resource development in order to develop Thai people to have the potential, to be ready to cope with the changes of the world that occur. Educational Management and changes in the Bachelor of Nursing Program have resulted in educational reforms for innovator competencies to be the key competencies of learners in the 21st century in order to have ideas to create innovations in nursing or apply existing ones to create value in the production of nursing conditions and to meet the needs of service recipients of all ages. The roles of instructors in enhancing innovators' competencies of nursing students had three competencies which are as follows: 1) higher thinking:) 2) entrepreneurship 3) teamwork and collaboration. Instructors used a 4-step process: 1) leading to learn 2) leading to think 3) leading to change and 4) leading to innovation.

Keywords: nursing teachers, innovator competency, undergraduate nursing students

บทนำ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21[1] นั่นคือ พัฒนาผู้เรียนให้คิดอย่างมีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันพอประมาณ ตัดสินใจโดยใช้ความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เรียนจะต้องร่วมมือรวมพลังกันส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้ไปสู่วิสัยทัศน์ประเทศ ทั้งโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสภาการพยาบาล ได้ตระหนักถึงภารกิจสำคัญในการสร้างทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การศึกษาขั้นพื้นฐาน 20 ปีขึ้น เพื่อสร้างคุณภาพทุนมนุษย์สู่สังคมอนาคตที่ยั่งยืน[2] ซึ่งต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ หรือมีคุณลักษณะคนไทย 4.0 อย่างน้อย 3 ด้าน คือ เป็นบุคคลผู้เรียนรู้ (Learner) เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovator co-creator) และเป็นผู้มีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizen)[3] มุ่งสู่มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพผู้เรียน ใน 2 มิติ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งหนึ่งในมาตรฐานด้านผู้เรียนกำหนดว่าผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม[4] ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถโดยการเตรียมผู้เรียนให้เป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรมหรือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติเป็นนวัตกร

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม กล่าวคือ การศึกษาจะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการเพื่อให้คนเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาสังคมต่อไป ดังนั้นการศึกษาจึงต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความสลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การศึกษาของไทยถึงเวลาต้องปรับเปลี่ยนอีกครั้งเพื่อให้สามารถสร้างผลผลิตได้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ[5] การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพของ

คนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถที่จะเป็นฐานในการพัฒนาประเทศ กระแสการจัดการศึกษาเพื่อรองรับศตวรรษที่ 21 กำลังเป็นที่นิยมและให้ความสำคัญอยู่ในปัจจุบัน ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นตลอดจนสิ่งต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้สถานศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต[6]

สมรรถนะนวัตกรเป็นสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องมีความสามารถในการสร้างสิ่งใหม่ๆ หรือประยุกต์สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในระดับองค์การ และระดับประเทศ บริบทของสถาบันที่ผลิตนักศึกษาพยาบาลมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อให้เกิดองค์การแห่งนวัตกรรม โดยเริ่มตั้งแต่ผู้บริหารของสถาบันมุ่งเน้นและผลักดันให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมภายในองค์การโดยยึดหลัก 4 ก. คือ กล้าคิด กล้าทำ กล้านำ และกล้าเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในองค์การที่เอื้อต่อกระบวนการแห่งการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล[7]

นวัตกรรมเป็นการสร้างแนวความคิดใหม่ๆ ที่นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ทั้งในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ กระบวนการหรือบริการ โดยไม่ได้หมายถึงการสร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เท่านั้น แต่รวมถึงการทำให้คนยอมรับ สามารถนำออกสู่ตลาดเพิ่มมูลค่าหรือคุณภาพของกระบวนการหรือบริการนั้น นอกจากนี้นวัตกรรมยังเป็นการสร้างเทคโนโลยีใหม่ๆ นำเสนอแนวคิดนอกกรอบที่สามารถสร้างคุณค่าที่แตกต่างในสังคม จุดเริ่มต้นของนวัตกรรมเกิดจากการคิดนวัตกรรมการส่งเสริมให้บุคคลคิดนวัตกรรมได้นั้นประกอบไปด้วยปัจจัยหลายๆ ด้าน เนื่องจากการคิดนวัตกรรมถือเป็นทักษะสำคัญจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการฝึกฝนจนพฤติกรรมฝังลึกกลายเป็นทักษะ[8]

นวัตกร

นวัตกร (Innovator) เป็นคนแรกในการทำสิ่งต่างๆ มีความรู้ความสามารถในการเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์และรับมือกับอุปสรรคในระหว่างการพัฒนานวัตกรรม นวัตกรยังต้องกล้าทำสิ่งใหม่ๆ กล้าเสี่ยงอย่างชาญฉลาดและกล้าคิดต่างอย่างสร้างสรรค์ในการทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ มีความเป็นผู้นำ มุ่งมั่นและเป็นที่เคารพ แสดงบทบาทชัดเจน มีความรับผิดชอบในตนเองและผู้อื่น เข้าใจนวัตกรรม มีความมุ่งมั่นที่หลากหลาย เข้าใจจุดที่แตกต่างของมุมมองที่ซับซ้อนท้าทาย รู้จักการสังเกต ตั้งคำถาม กระตือรือร้น รู้จักทดลองประสบการณ์และความคิดใหม่ๆ มีความสามารถในการเชื่อมโยงความคิดระหว่างคำถามหรือปัญหา โดยการสอบถาม สังเกต ทดลองและสร้างสรรค์[9]

กลุ่มคนที่เรียกว่า นวัตกร (Innovator)[10] เป็นผู้ผลิตนวัตกรรม เป็นกลุ่มคนกลุ่มแรกที่ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด เป็นผู้บุกเบิกและพัฒนางานนวัตกรรม และได้แบ่งกลุ่มคนในสังคมที่จะยอมรับความสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมตามคุณลักษณะ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะของนวัตกร[10]

กลุ่มคน	สัดส่วน	คุณลักษณะ
นวัตกร (Innovators)	2.5%	กล้าเสี่ยง เป็นผู้บุกเบิกคนแรกมีความรอบรู้รอบด้าน เป็นนักประดิษฐ์มีความรอบรู้ด้านเทคโนโลยี
ผู้รับนวัตกรรมกลุ่มแรก (Early adopters)	13.5%	ชอบของใหม่ เป็นผู้นำ ได้รับความนิยมทางสังคม มีการศึกษา ชอบความใหม่
คนส่วนใหญ่กลุ่มแรก (Early majority)	34%	เป็นคนรอบคอบ ชอบแบบสบายๆ ไม่เป็นทางการ
คนส่วนใหญ่กลุ่มหลัง (Late majority)	34%	จำเป็นต้องมี เป็นคนช่างสงสัย หัวโบราณ ไม่มีความเป็นผู้นำ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง
ผู้รับนวัตกรรมท้ายสุด (Laggards)	16%	รับฟังข้อมูลจากคนอื่น ยึดติดกับแบบแผน ไม่ชอบการติดต่อสื่อสาร

นวัตกรจึงเป็นบุคคลที่มีสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มีความสามารถสร้างผลผลิตใหม่หรือประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดในระดับองค์การและในระดับประเทศ ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่ผลักดันประเทศไทย 4.0 ฉะนั้นสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้คิดเชิงนวัตกรรมและต่อยอดสู่การเป็นนวัตกร การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะความเป็นนวัตกรได้นั้นบุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ก็คือ “ผู้สอน” ดังนั้นความเป็นนวัตกรของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตอาจารย์พยาบาลจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อคุณภาพการศึกษา

การสร้างผู้เรียนที่มีความคิดอ่าน อุปนิสัยใจคอ ทักษะและความรู้แบบใหม่ที่จะใช้งานในโลกศตวรรษที่ 21 ได้ดีนั้น เรื่องที่สำคัญ คือ ผู้สอนต้องมีการพัฒนารูปแบบการสอนจากเดิมที่สอนแบบบรรยายให้ผู้เรียน จะประมวลความรู้เป็นการเรียนรู้แบบสัมมนา ทดลองทำโครงการ ทำวิจัย ทำความเข้าใจปัญหาและวิธีแก้ปัญหาที่ผู้เรียนจะต้องค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตัวเองมากขึ้น ผู้สอนเปลี่ยนจากผู้บรรยายเป็นโคช เป็นผู้อำนวยให้เกิดการเรียนรู้ที่นักเรียนพยาบาลต้องฝึกการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้เป็น ฝึกภาคปฏิบัติ วิจัย ทำโครงการแก้ปัญหา การฝึกทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน การบริหารจัดการหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน การวัดผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการผลิตคนที่มีความรู้ ทักษะที่เป็นที่ต้องการในศตวรรษที่ 21[11]

สรุป นวัตกร (Innovator) คือ ผู้ที่มีความคิดชอบการเปลี่ยนแปลง พัฒนาแนวคิดสู่การพัฒนาวิธีการใหม่ๆ ของการทำบางสิ่งบางอย่าง เป็นผู้ที่พัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ บริการใหม่ๆ ฯลฯ โดยเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดและมองแตกต่างกับคนส่วนใหญ่ทั่วไป มีความคิดสร้างสรรค์ มีการเปิดกว้างทางความคิด มีความคิดเชื่อมโยง มีการสร้างเครือข่ายเพื่อขยายขอบเขตความรู้ของตนเองและทำให้มีมุมมองที่แตกต่าง และมีลักษณะของนักวิทยาศาสตร์ คือ ตั้งคำถาม สังเกต และทดลอง โดยนวัตกรเป็นส่วนหนึ่งของทั้งหมดและถือว่าหน้าที่หลักในการตัดสินใจในกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความกล้าเสี่ยง ยอมรับความเสี่ยงและสามารถนำความผิดพลาดเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลงานต่อไป

สมรรถนะนวัตกร

สมรรถนะเป็นคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคล อาทิ แรงจูงใจ (Motive) อุปนิสัย (Trait) อัตมโนทัศน์ (Self-Concept) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานในงานที่ตนรับผิดชอบให้สูงกว่าหรือเหนือกว่าเกณฑ์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

สมรรถนะนวัตกร เป็นสมรรถนะของบุคคลที่มีพื้นฐานความเป็นนวัตกร คือ การกำหนดเป้าหมายความเป็นนวัตกรที่มีความคิดที่แตกต่าง มีความอยากรู้อยากเห็น มีความมุ่งมั่น มีความเป็นผู้นำ มีความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น มีความกล้าที่จะคิดและยอมรับความคิดตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นการกำหนดเป้าหมายในระดับนโยบายการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้เป็นนวัตกร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ สุทธาวาศ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นนวัตกรทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาครัฐ พบว่า นวัตกร คือ ผู้ที่ริเริ่ม ประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์ และสนับสนุน ให้เกิดเทคนิควิธีการ รูปแบบ เครื่องมือ กระบวนการ หรือผลงานที่เป็นนวัตกรรม สำหรับใช้ในการปฏิบัติงานของตนเอง องค์การ และส่งมอบไปยังระบบการจัดการศึกษา ซึ่งมีประโยชน์ มีคุณค่าเหมาะสมต่อการพัฒนาและแก้ปัญหาทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสามารถ ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การระดมทรัพยากร การมองเห็นปัญหาและโอกาส การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเสนอ ผลักดันและทำความคิดให้เป็นจริง การสร้างเครือข่าย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการส่งมอบเชิงวิชาการ 2) ด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย ความกระหายในการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ความช่างสังเกต การมีข้อสงสัยตั้งคำถามและหาคำตอบ ความละเอียดรอบคอบ การเปิดใจและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความมุ่งมั่นและปฏิบัติงานต่อเนื่อง ความอดทนไม่ย่อท้อ การประพฤติตนเป็นต้นแบบทางราชการและการศึกษา และ 3) ด้านทัศนคติ ประกอบด้วย การมีจิตอาสาและรักษาประโยชน์ส่วนรวม การคิดเชิงบวก การเชื่อมั่นในงาน ผู้ร่วมงาน และตนเอง การให้เกียรติตนเองและผู้อื่น

การศึกษาการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นนวัตกร[12] กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ PUNN ที่รองแก้วกระดาษสับปะรด พบ 4 สมรรถนะของการเป็นนวัตกร ได้แก่ การมีความคิดที่ขัดแย้ง การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเปิดกว้างทางความคิด และการมีความคิดเชื่อมโยง โดยทั้ง 4 สมรรถนะมีความสัมพันธ์กัน

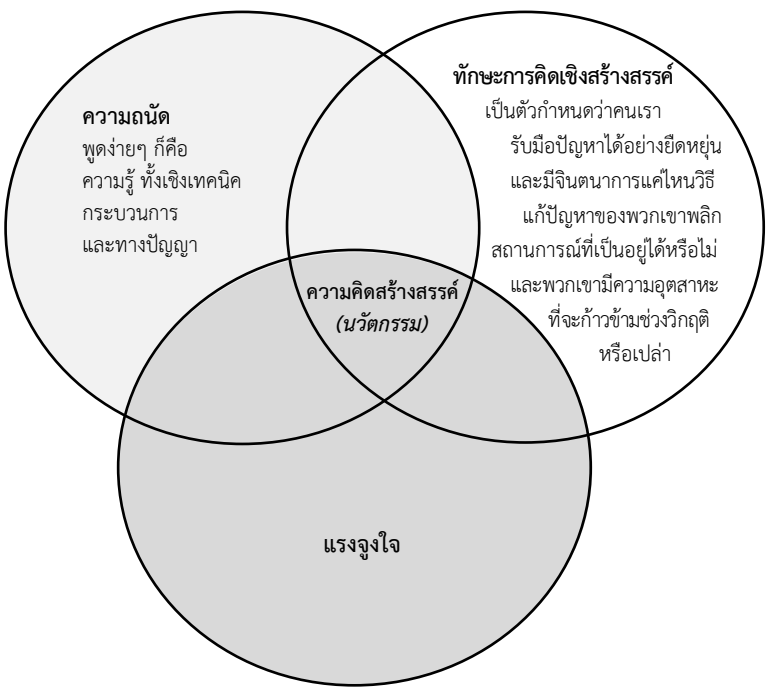
1. มีความคิดที่ขัดแย้ง หมายถึง การมีความคิดและมุมมองขัดแย้งและแตกต่างกับคนส่วนใหญ่ทั่วไป ก่อให้เกิดความคิดและมุมมองใหม่ๆ คิดและเห็นคุณค่าสิ่งที่คนอื่นคาดไม่ถึงหรือมองไม่เห็น นำไปสู่การคิดค้นสิ่งใหม่ๆ และเกิดการเปลี่ยนแปลง

2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง นวัตกรนอกจากจะมีความคิดและมุมมองที่ขัดแย้งและแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ทั่วไป จำเป็นต้องมีความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างจากคนทั่วไป เพื่อทำให้งานมีความน่าสนใจและแตกต่างไปจากเดิม

3. มีการเปิดกว้างทางความคิด หมายถึง การพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา โดยไม่หยุดนิ่ง ทั้งจากการรวบรวมข้อมูลจากหลายๆ ด้าน รับฟังคำวิจารณ์และคำติชม มาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากที่สุด และตอบโจทย์ความต้องการของผู้ใช้ได้ครบทุกด้าน มุ่งมั่นที่จะมีความหลากหลายและเข้าใจว่าต้องใช้มุมมองที่แตกต่างกันมากมายในการเข้าใจ ความซับซ้อนของเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และความท้าทายอื่นๆ

4. การมีความคิดเชื่อมโยง หมายถึง มีความสามารถในการเชื่อมโยงความคิด ส่งผลให้กระบวนการทำงานทางความคิดเป็นระบบมากขึ้น

สรุป สมรรถนะนวัตกร เป็นสมรรถนะที่สำคัญประกอบด้วย 1) ด้านความสามารถ 2) ด้านพฤติกรรม 3) ด้านทัศนคติ การคิดเชิงบวก การเชื่อมั่นในงาน ผู้ร่วมงาน และตนเอง การให้เกียรติตนเองและผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้ที่กล้าในการทำสิ่งต่างๆ กล้าเสี่ยง มีการเปิดกว้างทางความคิด นำไปสู่การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถเชื่อมโยงความคิดได้อย่างเป็นระบบ นำสู่การสร้างนวัตกรรมจากผลผลิตที่มีอยู่ให้เป็นผลงานที่สร้างประโยชน์ในรูปแบบใหม่ๆ หรือการสร้างสรรค์ชิ้นงานใหม่ที่เกิดจากความกล้าคิด กล้าทำ และกล้าเสี่ยงต่อความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ ภายใต้คุณลักษณะภายในที่มีอยู่ การฝึกฝนการฝึกปฏิบัติจากองค์ความรู้ ร่วมกับกระบวนการทางปัญญาบูรณาการในการพัฒนาตนเองจนเรียกว่า ความถนัดของตนเอง กับวิธีการคิด เน้นทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ การสร้างจินตนาการและสามารถยอมรับในสถานการณ์ที่ผิดพลาดที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยไม่ย่อท้อ เพื่อนำสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น โดยมีการสร้างแรงจูงใจจากภายในของตนเอง และภายนอกจากผู้สอนและสภาพแวดล้อมที่สถาบันการศึกษาให้การสนับสนุนสร้างเป็นองค์การนวัตกรรม สู่ความคิดสร้างสรรค์ (นวัตกรรม) ในการสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรมทางการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแผนภาพที่ 1

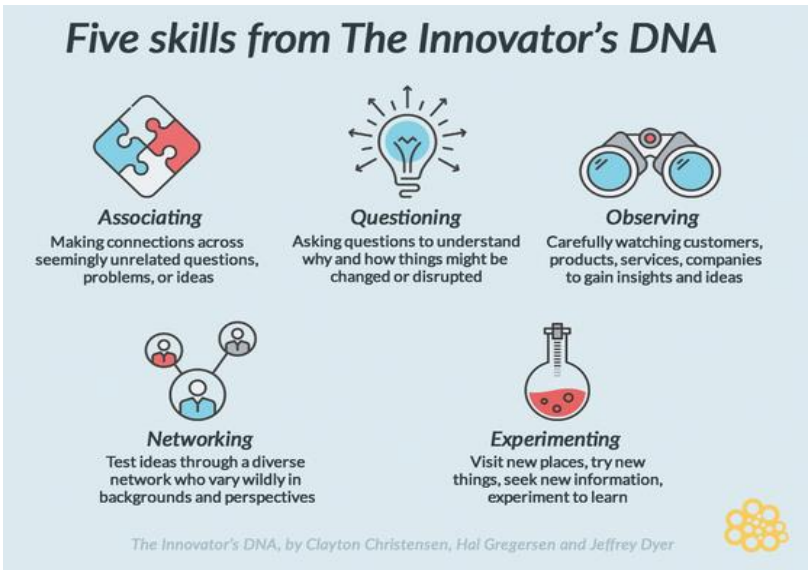

แผนภาพที่ 1 สมรรถนะนวัตกร
ที่มา: https://bookscape.co/summary-creating-innovators

บทบาทของอาจารย์พยาบาลในการเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกร ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

สมรรถนะนวัตกรของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต จำเป็นต้องมีองค์ความรู้ทักษะ เจตคติที่ดีในสิ่งที่เรียนรู้ ทั้งการคิดแก้ปัญหา ทักษะชีวิต การใช้เทคโนโลยี ตามที่สภาการพยาบาลกำหนดให้มีทักษะองค์ความรู้ทางการพยาบาลและการปฏิบัติทางการพยาบาล ตลอดจนมีจริยธรรมในวิชาชีพ

Dyer, Gregersen & Christensen ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านนวัตกรรม 25 ราย และสำรวจผู้บริหารมากกว่า 3,000 ราย และบุคคล 500 คน[13] ที่เริ่มก่อตั้งบริษัทที่มีนวัตกรรมหรือคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อค้นหาทักษะของนวัตกร จากการศึกษาพบ 3 สมรรถนะสำคัญ 1. สมรรถนะการคิดขั้นสูง (Higher Thinking: HT) ประกอบด้วย 1) ทักษะการเชื่อมโยง (Associating) 2) ทักษะการตั้งคำถาม (Questioning) 2. สมรรถนะผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ประกอบด้วย 1) ทักษะการสังเกต (Observing) 2) ทักษะการทดลอง (Experimenting) และ 3. สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม (Teamwork and Collaboration: TC) ประกอบด้วย ทักษะการสร้างเครือข่าย (Networking) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญประกอบกันที่เรียกว่า DNA ของนวัตกร ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 ทักษะนวัตกรของนักศึกษาพยาบาล ตามหลักสมรรถนะ 3 สมรรถนะนวัตกร[13]

1. สมรรถนะการคิดขั้นสูง (Higher Thinking: HT)

ความสามารถด้านการไตร่ตรอง คิดวิพากษ์ คิดอย่างเป็นระบบ เมื่อมีปัญหาหรือสิ่งที่เกิดอุปสรรคสามารถใช้ข้อมูลในการตัดสินใจแก้ปัญหา มีความยืดหยุ่นทางความคิด ริเริ่มความคิดใหม่ๆ โดยมีการคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นรอบด้าน ทั้งต่อตนเอง ผู้รับบริการ และสังคม ซึ่งประกอบด้วยทักษะสำคัญ

1.1 ทักษะการเชื่อมโยง (Associating)

ความสามารถในการเชื่อมโยงคำถาม ปัญหาหรือความคิดที่ดูเหมือนไม่เกี่ยวข้องกันได้สำเร็จ การเชื่อมโยงหรือความสามารถในการเชื่อมต่อคำถาม ปัญหา หรือแนวคิดที่ดูเหมือนไม่เกี่ยวข้อง

จากสาขาต่างๆ ได้สำเร็จ เป็นศูนย์กลางความคิดของผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งหมายถึง การคิดผลงาน ชิ้นงาน งานนวัตกรรมทางการพยาบาล ที่เริ่มต้นจากศึกษา เรียนรู้ องค์ความรู้ตั้งแต่ทักษะการคิดพื้นฐานบูรณาการสู่ความคิดระดับสูง ทั้งในส่วนของการคิดแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การคิดวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน ภายใต้การใช้เหตุผลเชื่อมโยงถึงเหตุผลในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรม

สิ่งที่ผู้สอนทำหน้าที่ในบทบาทของการให้สอน และเป็นที่ปรึกษาในการเชื่อมโยงการคิด เนื่องจากการเชื่อมโยงเป็นเหมือนกล้ามเนื้อทางจิตที่สามารถเติบโตขึ้นได้โดยใช้ทักษะการค้นพบอื่นๆ ในขณะที่นักประดิษฐ์มีส่วนร่วมในพฤติกรรมเหล่านั้น นักศึกษาพยาบาลสร้างความสามารถในการสร้างแนวคิดที่สามารถรวมเข้าด้วยกันใหม่ในรูปแบบใหม่ๆ ยิ่งนักศึกษาพยาบาลพยายามทำความเข้าใจ มีการจัดหมวดหมู่ และจัดเก็บความรู้ใหม่ๆ บ่อยขึ้น สมองก็สามารถสร้าง จัดเก็บ และรวบรวมการเชื่อมโยงใหม่ได้อย่างเป็นธรรมชาติและสม่ำเสมอ ดังเช่น การสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับการพยาบาลที่ต้องมีความสามารถในการเชื่อมโยงศาสตร์การคิดในระดับพื้นฐานโดยใช้องค์ความรู้ทางการแพทย์การพยาบาล ประยุกต์ใช้กับการคิดแก้ปัญหา การคิดวิจารณญาณในมุมอื่นๆ ทั้งในด้านวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยในสภาวะใดสภาวะหนึ่ง หรือลดภาระงานทางการพยาบาลให้มีการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 ทักษะการตั้งคำถาม (Questioning)

การวิจัย พบว่า ผู้มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ได้นั้น เกิดจากการตั้งคำถามอย่างถูกต้อง คำถามที่เร้าให้เกิดมุมมองที่แตกต่างออกไป ได้แก่ คำถามว่า “ทำไม” “ทำไมไม่ได้ล่ะ” และ “จะเกิดอะไร ถ้า...” คำถาม Why, Why not, และ What if ดังกล่าวนี้จะกระตุ้นให้ค้นหาประเด็นสำคัญ ช่วยท้าทายความคิดให้ออกจากกรอบความคิดเดิมและหลุดจากความคุ้นชินเก่าๆ ได้ อีกทั้งช่วยให้เกิดความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงและก้าวข้ามข้อจำกัดต่างๆ ส่งเสริมให้เกิดจินตนาการที่จะประมวลสถานการณ์และเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน

สิ่งที่ผู้สอนทำหน้าที่ในบทบาทของการเป็น Role model ในการตั้งคำถามต่างๆ การสนับสนุนให้มีการสอบถาม การตั้งคำถาม และการตอบคำถามด้วยเหตุผลในเชิงหลักการที่ถูกต้อง และอาจารย์พยาบาลต้องเปิดใจและมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ที่ช่างซัก ช่างถาม สนับสนุนการเปิดใจรับฟัง และการกล้าโต้แย้ง เมื่อคิดเห็นแตกต่าง เพื่อให้นักเรียนพยาบาลมีความกล้าและมีทักษะในการตั้งคำถาม

2. สมรรถนะผู้ประกอบการ (Entrepreneurship)

ความสามารถในการสังเกตในความเป็นไปได้สู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ตลอดจนความผิดปกติในสิ่งที่จะสู่ความล้มเหลวที่จะนำไปสู่เป้าหมาย กล้าเสี่ยงและการตัดสินใจลงมือทำด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ผ่านการทดลอง ทำให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองภายใต้การมีจริยธรรมเชิงวิชาชีพด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ ซึ่งประกอบด้วยทักษะสำคัญ

2.1 ทักษะการสังเกต (Observing)

การทำตัวเป็นนักโบราณคดีหรือนักสังคมศาสตร์ เป็นการสังเกตแบบวิเคราะห์ เพื่อหาร่องรอยที่มาหรือเหตุผล การค้นพบความต้องการส่วนลึกและความคาดหวังที่ซ่อนเร้นของลูกค้ามาจากการเฝ้าสังเกตลูกค้าหรือบุคคลรอบข้างในเชิงพฤติกรรม ทักษะการเป็นผู้ดูที่ถี่ถ้วนในรายละเอียดจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความสงสัยใคร่รู้ว่า ผู้ป่วยหรือผู้รับบริการมีเหตุผลอะไรที่ทำสิ่งต่างๆ แบบนั้น บางครั้ง “ผู้เรียน” อาจจะนึกขำกับสิ่งต่างๆ ที่คนเราทำ

ในชีวิตประจำวัน ซึ่งหลายครั้งดูไม่สมเหตุสมผลเลย การสังเกตพฤติกรรม ปฏิกิริยาสนองตอบต่อสิ่งต่างๆ จะช่วยพาผู้สังเกตการณ์ค้นพบประเด็นสำคัญที่บังตาอยู่นั้นได้ การเก็บเกี่ยวข้อสังเกตของผู้ใช้หรือลูกค้าอาจหมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ รวมถึงการนำรายละเอียดเล็กๆ ที่มองข้ามไปแล้วผันมาสร้างเป็นประสบการณ์ที่เหนือความคาดหมายให้กับผู้ป่วยหรือผู้รับบริการได้

สิ่งที่ผู้สอนทำหน้าที่ในบทบาทของการสนับสนุน มีส่วนร่วมในการเยี่ยม พูดคุยกับผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ ตลอดจนพยาบาลที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการประจำหอผู้ป่วย สอนให้นักศึกษาพยาบาลเรียนรู้ที่จะสังเกตถึงสีหน้า คำพูด น้ำเสียง ท่าทางที่แสดงออกมา เนื่องจากนักเรียนพยาบาลยังขาดประสบการณ์ อาจารย์พยาบาลจึงเป็นผู้ให้การสนับสนุนและสอนในสิ่งเหล่านี้ทุกขณะที่มีโอกาส และฝึกให้นักเรียนพยาบาลสังเกต และตั้งใจฟังเสียงจากผู้ป่วย และผู้รับบริการเป็นหลัก (Voice of customer) ตลอดจนวิเคราะห์ถึงความต้องการ นำสิ่งที่ได้พัฒนานวัตกรรมทางการพยาบาลเพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2.2 ทักษะการทดลอง (Experimenting)

พฤติกรรมของนักวิทยาศาสตร์ ที่นำข้อสังเกต การตั้งสมมติฐานต่างๆ มาค้นคว้าทดลอง มีความต้องการการเปลี่ยนแปลงจากสถานะเดิม เพื่อนำความคิดในจินตนาการนั้นมาสู่การปฏิบัติได้จริง การนำความคิดมาทดลองโดยการสร้างต้นแบบขึ้นมา หรือการสร้างสถานการณ์จำลอง การนำความคิดเบื้องต้นไปทดสอบกับบางกลุ่ม ทุกอย่างเป็นส่วนที่ช่วยทำให้เกิดความคิดที่ควบแน่นและชัดเจนขึ้น ซึ่งช่วงแรกๆ ของการทดลองจะพบปัญหาความผิดพลาดมากมาย แต่ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องมีทัศนคติเชิงบวกที่มั่นคงจนก้าวข้ามอุปสรรคต่างๆ และพบความสำเร็จได้เช่นเดียวกับทัศนคติของนักวิทยาศาสตร์ชื่อก้องโลก โทมัส เอดิสัน ที่เคยกล่าวว่า “การทดลองของเขานับหมื่นครั้งนั้นไม่ใช่ความล้มเหลว แต่เขาได้ค้นพบวิธีการนับหมื่นวิธีที่ทำให้เขาเรียนรู้ว่ามันไม่ได้ผล”

สิ่งที่ผู้สอนทำหน้าที่ในบทบาทเป็นผู้สนับสนุนให้นักศึกษาพยาบาลกล้าทดลองทำสิ่งใหม่ๆ โดยในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2561 วิชา การสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative creation) จำนวน 2 หน่วยกิต สำหรับนักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 3 ในภาคการศึกษาที่ 2 ซึ่งจะเป็นการนำองค์ความรู้ ปัญหา สิ่งที่ได้พบเจอจากการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ตลอดจนการศึกษาการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในการสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับการพยาบาล หากพบปัญหาหรือข้อผิดพลาด ผู้สอนจะให้การสนับสนุนค่านิยมร่วมกันในการยอมรับข้อผิดพลาดใหม่ๆ และถือเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน และส่งเสริมให้ผู้สอนในสาขาวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหมุนเวียนเปลี่ยนสลับการทำงานเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม เพื่อมีประสบการณ์จริงจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยทำให้สามารถบูรณาการชิ้นงานต่างๆ ออกมาได้ตามประสบการณ์และสถานการณ์จริงที่สามารถนำไปใช้กับผู้ป่วย ผู้รับบริการ ภายในหอผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม (Teamwork and Collaboration: TC)

มีการสร้างเครือข่ายทั้งในวิชาชีพ สหสาขาวิชาชีพ และวิชาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นสมาชิกทีมที่ดีและมีภาวะผู้นำ ใช้กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังอย่างเป็นระบบ มีการประสานความคิดที่แตกต่างสู่การตัดสินใจเป็นทีมอย่างรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วยทักษะสำคัญ

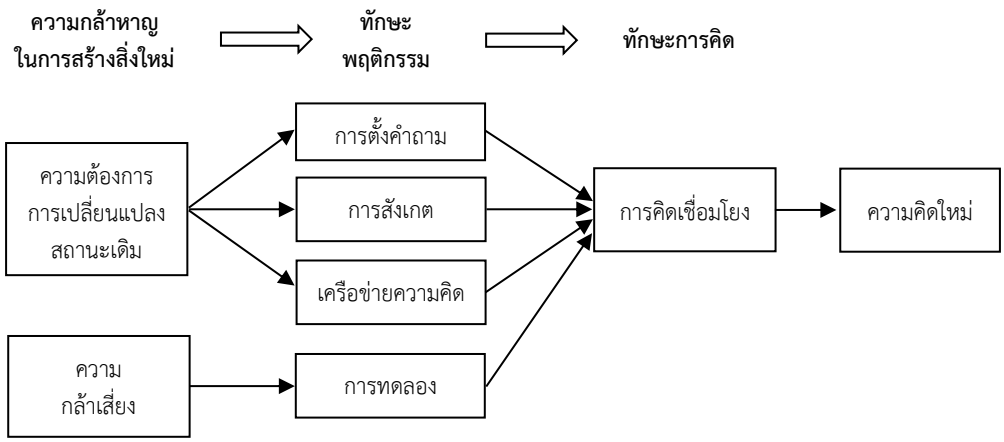
3.1 ทักษะสร้างเครือข่าย (Networking)

การสร้างเครือข่ายกับผู้คนหลากหลายสาขาอาชีพ เพื่อไปทดลองขายความคิดกับบุคคล

นอกองค์การ ซึ่งจะทำให้ได้มุมมองสะท้อนกลับที่แตกต่างออกไปมากมายการได้พูดคุยกับคนต่างอาชีพจะทำให้เกิด “ความคิดกระตุ้นความคิด” ทำให้ต่างฝ่ายได้ประโยชน์ในการคิดค้นแนวปฏิบัติใหม่ๆ ของตน หรือแม้แต่คิดค้นนวัตกรรมที่ขยายผลสู่คนในวงกว้างได้ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี จนทำให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สิ่งที่ผู้สอนทำหน้าที่ในบทบาทสนับสนุนให้มีการประชุมข้ามหน่วยงาน การทำงานแบบ Project based ประกอบด้วยคนจากหลากหลายสาขาอาชีพ ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์กับสายอาชีพต่างๆ เช่น สหสาขาวิชาการ แพทย์เทคนิคการแพทย์ HR เครือข่าย IT เครือข่ายวิศวกรรม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากสมาชิกที่อยู่ต่างองค์การ เพื่อเรียนรู้วิธีคิด วิธีปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดนวัตกรรมที่สามารถใช้ได้จริงกับผู้ป่วยหรือผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีความสามารถในการหางบประมาณในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เพิ่มมากขึ้นได้

สมรรถนะนวัตกรของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต จำเป็นต้องมีสมรรถนะพื้นฐาน คือ มีความกล้าหาญในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Courage to innovate) คือ มีความต้องการการเปลี่ยนแปลงจากสถานะเดิม (Challenging the status quo) และมีความกล้าเสี่ยง (Taking risks) สามารถยอมรับผลการผิดพลาดจากการเรียนรู้หรือจากการสร้าง พัฒนาผลงาน หรือสิ่งต่างๆ ภายใต้กรอบแนวคิดการเรียนรู้กับความเป็นจริง (Growth mindset) ไม่ย่อท้อหรือล้มเลิกเมื่อเกิดความผิดพลาดในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการลงมือทำ และพร้อมจะเริ่มต้นพัฒนาตนเองอย่างรวดเร็วร่วมกับทักษะทางพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านผู้สอนและประสบการณ์ของตนเอง ทั้งในเรื่องของการฝึกตั้งคำถาม การสังเกต การทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดความคิดร่วมกัน นำสู่การลงมือทดลอง โดยที่ผ่านกระบวนการคิดเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น สหสาขาวิชาชีพ วิศวกร สถาปัตย์ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นำสู่การคิดใหม่ในการสร้าง พัฒนางานนวัตกรรมทางการพยาบาล ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 การบูรณาการการสอนสู่สมรรถนะนวัตกรของนักศึกษาพยาบาล[13]

การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนวัตกรของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

การจัดการสถานศึกษายุคใหม่จำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม (Innovative school) โดยบทบาทหน้าที่หลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคณะกรรมการบริหารหลักสูตรพยาบาลในการจัดทำหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนในทักษะศตวรรษที่ 21 ในบทบาทด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนซึ่งเน้นทักษะทางปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ภายใต้การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดเชิงเหตุผล นำสู่การสร้างนวัตกรรมทางการพยาบาล ตลอดจนการสร้างงานวิจัยในชั้นเรียนซึ่งเป็นผลการเรียนรู้ของตัวนักเรียนพยาบาลเอง โดยเน้นกระบวนการ 4 กระบวนการในการสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative leadership) ในการสร้างสมรรถนะนวัตกรของนักเรียนพยาบาล ดังนี้

กระบวนการส่งเสริมสมรรถนะนวัตกรของนักเรียนพยาบาล[14]

ขั้นที่ 1 การนำสู่การเรียนรู้ (Leading to learn) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาความคิดเชิงนวัตกรรมในงานที่มุ่งเน้นการเปิดใจยอมรับแนวคิด/วิธีการทำงานใหม่ๆ และพร้อมที่จะเรียนรู้ในมุมมองที่หลากหลาย เช่น หากสถานศึกษามีปัญหาเรื่องการบริหารบุคคล ท่านจะศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาของสถานศึกษาอื่น ในขณะเดียวกันท่านก็อาจจะพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาขององค์กรเอกชนหรือองค์กรภาครัฐ เพื่อเรียนรู้ว่าองค์กรเหล่านั้นมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร

การนำสู่การเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะการคิดขั้นสูง ซึ่งเน้นทักษะการเชื่อมโยง (Associating) ทักษะการตั้งคำถาม (Questioning) และสมรรถนะผู้ประกอบการ ในการบูรณาการทักษะการสังเกต (Observing) นำมาใช้ เพื่อนำองค์ความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้จากการใช้องค์ความรู้ มาพัฒนา สร้างนวัตกรรมให้เหมาะสมกับบริบท หรือสิ่งที่ต้องการพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การและนำสู่การคิดที่สูงขึ้น

ขั้นที่ 2 การนำสู่การคิด (Leading to think) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานอื่นจะทำให้ได้แนวคิด/วิธีการทำงานใหม่ซึ่งการนำมาประยุกต์ใช้ที่ได้ผลลัพธ์ที่ดีนั้นจำเป็นจะต้องนำผลของการเรียนรู้ที่ได้มาวิเคราะห์ความเหมือนและความต่างเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งย่อมมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไปจึงไม่สามารถนำวิธีการของหน่วยงานอื่นมาปรับใช้ได้ทันที ดังนั้นผู้บริหารจะต้องคิดอย่างมีวิสัยทัศน์หรือการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic thinking) ที่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าสถานศึกษามีจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนาอะไร โอกาสและอุปสรรคใดบ้าง เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดเป็นแผนงาน/กลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

การนำสู่การคิด ต่อเนื่องการเรียนรู้ในองค์ความรู้ การบูรณาการองค์ความรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะการคิดขั้นสูง เพื่อพัฒนางานนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานและองค์การที่ต้องการจัดทำ ซึ่งเน้นทักษะการเชื่อมโยง (Associating) ทักษะการตั้งคำถาม (Questioning) และสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม ในการเสริมสร้างทักษะการสร้างเครือข่าย (Networking) กับทีมวิชาชีพ สหสาขาวิชาชีพ และวิชาชีพอื่น ในการคิดผลิตผลงานนวัตกรรมทางการพยาบาล

ขั้นที่ 3 การนำสู่การเปลี่ยนแปลง (Leading to change) การขับเคลื่อนสถานศึกษาด้วยแผนงาน

หรือกลยุทธ์ใหม่ๆ จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงก็จะนำมาซึ่งความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่ดีจะต้องเริ่มจากกระบวนการปรับทัศนคติเชิงบวกเพื่อให้บุคลากรทุกคนมีทิศทางการทำงานร่วมกัน ผ่านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ผู้บริหารมีบทบาทในการโน้มน้าวและเจรจาเพื่อให้ผู้สอนเข้าใจตรงกันว่าการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นส่งผลกระทบเชิงบวกต่อนักศึกษาพยาบาลอย่างไร เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้สอนจะช่วยแก้ปัญหาการจัดการชั้นเรียนได้อย่างไร กลยุทธ์การสอนของผู้สอนท่านอื่นจะช่วยพัฒนาตนเองอย่างไร แผนงานเชิงนวัตกรรมของสถานศึกษานั้นจะส่งเสริมให้ผู้สอนมีความก้าวหน้าได้อย่างไร ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมให้กับองค์การและนักศึกษาพยาบาลอย่างยั่งยืน

การนำสู่การเปลี่ยนแปลง เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะการคิดขั้นสูง ซึ่งเน้นทักษะการเชื่อมโยง (Associating) ทักษะการตั้งคำถาม (Questioning) เนื่องจากต้องมีการปรับทัศนคติ และสมรรถนะผู้ประกอบการ ซึ่งบูรณาการทักษะการสังเกตและทักษะการทดลอง การลงมือทำสิ่งใหม่ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนผ่านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ต้องมีการสังเกตและการตั้งคำถามเพื่อที่จะได้รับคำถามที่เหมาะสมภายใต้การใช้เหตุผลอย่างสมเหตุสมผล ทั้งต่อตนเองและทุกคนในทีม

ขั้นที่ 4 การนำสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม (Leading to innovate) เมื่ออาจารย์ผู้สอนภายในสถานศึกษาตระหนักถึงประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้ว ผู้บริหารจะต้องสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ สื่อและอุปกรณ์ เป็นต้น เพื่อเปลี่ยนการวิจัยในชั้นเรียนที่มุ่งเน้นเพียงแค่ประกอบการประเมินผลการสอนของผู้สอนสู่การพัฒนางานนวัตกรรมในชั้นเรียนของนักศึกษาพยาบาลให้เป็นนวัตกรรมการสอนใหม่ๆ เพื่อให้เกิดชิ้นงานทางการพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับการใช้ดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ ตลอดจนการช่วยลดภาระงานของพยาบาล เพื่อให้เกิดการทำงานได้อย่างมีคุณภาพในการดูแลผู้ป่วยมากขึ้น

การนำสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นการนำสมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม และสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นการบูรณาการทักษะที่สำคัญในทุกทักษะตามสมรรถนะนวัตกรของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เพื่อให้เกิดนวัตกรรมทางการพยาบาลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การพัฒนาสมรรถนะนวัตกรของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ซึ่งจะจบเป็นพยาบาลวิชาชีพในการพัฒนาผลงานนวัตกรรมทางการพยาบาลให้เกิดประโยชน์ต่อบุคลากรทางการพยาบาล และผู้รับบริการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพยาบาลและความพึงพอใจของผู้รับบริการอย่างสูงสุด โดยเฉพาะองค์การที่มีหัวหน้าพยาบาลที่มีภาวะผู้นำด้านนวัตกรรม จะเป็นผู้สร้างทีมพยาบาลที่มีสมรรถนะนวัตกรที่มีความสามารถในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมในองค์การ การสร้างความท้าทายความสามารถในหน่วยงาน เป็นส่วนสนับสนุนในการสร้างนวัตกรรมทางการพยาบาลได้เป็นอย่างดี[15]

บทสรุป

นวัตกร (Innovator) คือ ผู้ที่มีและผู้ที่แนะนำการเปลี่ยนแปลง แนวคิด หรือวิธีการใหม่ๆ ของการทำบางสิ่งบางอย่าง มีความกล้าเสี่ยง และต้องการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิมให้มีการพัฒนาดีมากขึ้น เมื่อนักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการคิดและมองแตกต่างกับคนส่วนใหญ่ทั่วไป เทียบเท่ากับนวัตกรในผู้ประกอบการ ซึ่งมีอยู่เพียง 2.5% ของคนในยุค

ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีการเปิดกว้างทางความคิด ทำให้เกิดสมรรถนะทั้ง 5 สมรรถนะ นำสู่กระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มสมรรถนะด้านการคิดสร้างสรรค์ นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้ในการสร้างนวัตกรรมตามแนวคิดนอกกรอบ มีการประยุกต์ใช้เครื่องมือและวิธีการต่างๆ ผลักดันให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมให้ครอบคลุมภายใต้สิ่งที่มีอยู่ การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น และสามารถออกแบบกระบวนการพัฒนานวัตกรรมในองค์กรให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้นโยบายการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม การสร้างวิสัยทัศน์ และกระบวนการนำสู่วิสัยทัศน์โดยเน้นผู้สอนเป็นหลักตั้งแต่การวางแผน ออกแบบ การพัฒนารูปแบบการสอน การเน้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการสังเกต การตั้งคำถาม การเชื่อมโยงองค์ความรู้สู่การพัฒนาหรือผลิตนวัตกรรมทางการพยาบาล โดยเน้นการสร้างเครือข่ายของสหสาขาวิชาชีพ หรือวิชาชีพอื่นๆ ส่งผลก่อให้เกิดผลต่อผู้เรียน องค์การ และผู้รับบริการทางการพยาบาล ทั้งทางด้านการเป็นนวัตกรทางการพยาบาล ที่สามารถสร้างทีมพยาบาลในการสร้างสรรค์งานนวัตกรรม การผลิตผลงานนวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ และช่วยพัฒนาการทำงานทางการพยาบาลเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการตอบโจทย์การสร้างนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

1. Independent Commission for Education Reform. Thai education reform mission report summary report for executives. Bangkok: Office of the Education Council; 2019. (in Thai).
2. Donprasit S. Guidelines for educational management to develop manpower in the 21st century. copy; 2021. (in Thai).
3. Office of the Education Council. National education standards 2018. Bangkok: 21st Century; 2019. (in Thai).
4. Independent Commission for Education Reform. National education reform plan. Bangkok: Office of the Education Council; 2019. (in Thai).
5. Ninklay N, Wangsrikoon A. Sonsalee P. A study of the needs for learning management to enhance the analytical thinking skills of the elementary school students. Humanities and Social Sciences Journal of Pibulsongkram Rajabhat University 2020;14(1):50-62. (in Thai).
6. Chansirisira P. Current and desirable state of life skills for students in secondary school Under the Office of the Basic Education Commission. Research Community Journal Nakhon Ratchasima Rajabhat University 2020;14(3):235-46. (in Thai).
7. Siriwong S. Royal Thai Navy College of Nursing: a journey to innovative organization. Royal Thai Navy Medical Journal 2017;44(3):161-74. (in Thai).
8. Nelson KL, Svara JH. Form of government still matters: fostering innovation in US municipal governments. The American Review of Public Administration 2012;42(3):257-81.

9. Mezue BC, Christensen CM, van Bever D. The power of market creation: how innovation can spur development. Foreign Aff 2015;(94):69.
10. Everett RM. Diffusion of innovations. 4th ed. New York: Free Press; 1995.
11. Office of the Education Council. Education provisions according to the Constitution of the Kingdom of Thailand. In: The 15th OEC Forum on the Constitution and the Direction of Politics Educational Reform; January 30, 2017. 56th Building Office of the Education Council, Bangkok. Bangkok: Prikwan Graphic Printing; 2018. p. 45-53. (in Thai).
12. Yuyuen P, Phumota A, Sriyothin S. Factors influencing being an innovator: a case study of PUNN products. In: The 4th National Conference on Public Affairs Management "Public Affairs Management under Thailand 4.0"; August 4, 2017. College of Local Administration, Khon Kaen University; 2017. p.827-33. (in Thai).
13. Dyer JH, Gregersen H, Christensen CM. The Innovator's DNA: mastering the five skills of disruptive innovators. Boston: Harvard Business Review Press; 2019.
14. Suwannawong A. Administrative strategies for building professional learning communities for private school teachers. [Doctoral Dissertation, Faculty of Education]. Chulalongkorn University; 2015. (in Thai).
15. Kaihin R. Singchungchai P. Pathumarak. N. The component of innovative leadership of head nurses in comminity hospitals. Royal Thai Navy Medical Journal 2022;49(1):13-27. (in Thai).